

ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНО–ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ ЖУРНАЛІСТІВ

УДК: 159.922.27

Бахвалова Аліна Валентинівна

Аспірант кафедри загальної психології, факультету психології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2828-2981>

Анотація. Стаття присвячена висвітленню особистісного аспекту професійної самооцінки журналістів за Реаном А.О. (Реан, 2014), ядром якого виступають професійно–важливі якості (ПВЯ).

Проблема вивчення професійної самооцінки журналістів є актуальною, оскільки саме журналісти своєю діяльністю впливають на формування громадської думки. Водночас професійна діяльність журналістів визначається їх професійно–важливими якостями та моральними цінностями. Тим не менш, ПВЯ журналістів досі залишаються недослідженими з точки зору психології.

У статті подані результати експертної оцінки основних ПВЯ журналістів, виокремлених з великої кількості професіограм. Оцінка проводилася співробітниками Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка з професійним стажем у журналістиці від 4 до 27 років.

У результаті було виділено дві групи ПВЯ, які, по суті, відповідають двом групам, виділеним Карповим А.В. – абсолютні (базові професійні якості) та відносні ПВЯ (дозволяють досягти наднормативних результатів у діяльності).

Ключові слова: професійна самооцінка, особистісний аспект самооцінки, професійно–важливі якості, моральні якості, журналістика, журналісти.

Постановка проблеми. Професійна самооцінка – це один із основних компонентів професійної ідентичності особистості, а також феномен, що пронизує всю професійну діяльність людини загалом. Самооцінка впливає на ефективність діяльності та поведінку людини: завищена – пов’язана із недооцінюванням складності завдання та переоцінюванням влас-

них можливостей, тоді як занижена – зі страхом провалу, пасивністю та невпевненістю у своїх вміннях.

Проте сама структура професійної самооцінки, зокрема у журналістів, досліджена недостатньо. Журналіст, як медіавиробник – це людина, що формує суспільну думку щодо важливих та актуальних питань, отже особистість журналіста та, зокрема, його самооцінка, як детермінанта професійної діяльності, є актуальним предметом для психологічного дослідження.

Неадекватна самооцінка заважає професіоналу розвиватися та ефективно виконувати свою роботу, яка, у випадку журналіста, полягає у постійному інформуванні суспільства про новини. Отже, переконання та точка зору одного професіонала (або професійної спільноти в цілому) формують переконання та точку зору великої кількості людей. Тобто, журналісти безпосередньо впливають на формування суспільної думки за широким рядом питань, діючи з позиції своїх моральних якостей, адекватно або викривлено представляючи події, беручи на себе обов'язок щодо інформування інших людей.

Саме тому, дана проблема стосується не лише психології, але й професійної етики та моральних наративів людини. Якщо ж розглядати її лише у масштабі психології, то тут вона буде представлена загальнолюдськими цінностями та професійно-важливими якостями (ПВЯ), які, як раз, входять до складу осо-

бистісного аспекту професійної самооцінки, що детальніше буде описаний далі. Таким чином, ПВЯ журналіста (як складова його самооцінки) у рівній мірі з професійними знаннями, вміннями та навичками визначають усю його діяльність і, як наслідок, результат впливу його роботи на суспільство в цілому. Саме тому, ця проблематика безпосередньо стосується психології як науки та потребує більш детального аналізу та вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій варто розпочати із найбільш цитованого, у контексті професійної самооцінки, автора – Реана А. О. Вчений запропонував структуру даного феномену, виділивши у ньому два аспекти: операційно-діяльнісний та особистісний (Реан, 2014). Перший відповідає за оцінку власних професійних вмінь, навичок та знань, а другий – за оцінку особистісних якостей у відповідності до власного образу ідеального професіонала. Цікаво, що Реан А. О. також зазначав, що професійна самооцінка входить до структури професійної Я-концепції.

Ще один автор, Поваренков Ю. П., включив професійну самооцінку до структури професійної ідентичності особистості разом із задоволеністю професією та прийняттям цінностей професійної спільноти (Поваренков, 2014). Загалом, тут і далі ми пересвідчимося, що цінності займають значне місце у професійній самооцінці особистості. Зокрема, ще Шибутані Т. зазначав, що самооцінка – це ядро особистості, якщо розглядати її як структу-

ру, утворену з цінностей (Шибутані, 2003).

Професійна самооцінка, як психологічний феномен, набула популярності в останні роки, судячи зі зростаючої кількості публікацій на дану тематику. Дослідники, частіше за все, беруть за методологічну основу структуру самооцінки, запропоновану Реаном А. О., або ж концепцію професійної ідентичності Поваренкова Ю. П. Так як професійна ідентичність – це одна із найбільш популярних тем для дослідження, то існує досить багато публікацій, які стосуються формування та дослідження даного утворення у педагогів (Поваренков, 1999), психологів (Тараскіна, 2005), студентів (Кулезьнова, 2008) тощо, в контексті чого вивчається і професійна самооцінка представників цих професій.

Щоправда, розглядається вона досить односторонньо: як і рекомендував сам Поваренков Ю. П., більшість науковців досліджують її за допомогою методики Будассі, тобто, через порівняння Я–реального та Я–ідеального. Натомість, підхід Реана А. О. є більш деталізованим, тому дозволяє не лише пояснити механізми успішності, але й уникнути тих недоліків, які провокує вивчення недиференційованої професійної самооцінки (Рікель, 2011).

Наразі є не так багато публікацій, де автори б використовували структуру, запропоновану Реаном А.О. як методологічну основу. Однією з таких є стаття, присвячена ви-

вченню професійної самооцінки держслужбовців (Одінцова, 2013). Тим не менш, Одінцова В. М. та Діброва Л. В. дещо змінили теоретичну модель, розклавши самооцінку аж на п'ять різних аспектів: операційно–діяльнісний, особистісний, інтерактивний (включений самими авторами, еквівалентний поняттю соціальної самоефективності), самооцінки потенціалу та самооцінки результату.

Також, доволі розповсюдженим є підхід, в якому професійна самооцінка або розглядається як частина загальної самооцінки особистості (та досліджується приблизно тими самими методами із невеликими корективами), або ж взагалі ототожнюється з нею.

Якщо звернутися до іноземних публікацій, то тут, знову ж, переважають статті, де розглядається професійна самооцінка педагогів та, наприклад, її зв'язок з емоційним виго-ранням (Khezerlou, 2017). Сам феномен розглядається дещо по–різному у різних авторів: професійну самооцінку розглядають або крізь призму п'яти вимірів (задоволеності роботою, бажання розвиватися, зобов'язання підтримувати необхідний кваліфікаційний рівень, адаптація до умов праці, бажання спілкуватися і передавати свої знання й досвід іншим), або через п'ять факторів–складових (прийняття професії, відчуття гордості за свою професію, значення професії, віра в свої професійні можливості, віра в необхідність своєї професії) (Iqbal, 2016).

Як бачимо, тут структура є дещо більш

деталізованою за вітчизняну: обидві концепції лежать в основі психодіагностичного інструментарію, де кожній складовій відповідає окрема шкала. Вищезгадані структурні елементи були виокремлені за допомогою факторного аналізу, тому відображають реально існуючі складові професійної самооцінки.

Виділення невиділених раніше частин проблеми. Попри те, що існує велика кількість публікацій стосовно проблеми професійної самооцінки, дослідження даного феномену у представників професії журналіста раніше не здійснювалося. Більше того, досліджень, участь у яких брали б професійні журналісти, а не лише студенти даної спеціальності, вкрай мало. Наразі, зокрема, були досліджені такі особистісні властивості студентів–журналістів як комунікабельність, комунікативна толерантність, здатність до емпатії, творчий потенціал тощо (Потапчук, 2013).

Тому, для початку, ми вирішили приділити увагу одному з аспектів професійної самооцінки, а саме: особистісному, ядро якого складається з ПВЯ. Таким чином, ми зробимо перший крок у дослідженні цілісної професійної самооцінки журналіста. А розпочнемо ми із проведення експертної оцінки тих якостей, які найчастіше зустрічаються у психограмах (складових професіограм) журналістів.

Мета статті. Описати особистісний аспект професійної самооцінки журналістів та проаналізувати міру узгодженості експертних оцінок основних професійно–важливих якос-

тей журналіста.

Виклад основного матеріалу. Як і було зазначено вище, теоретичною основою нашого дослідження стала структура професійної самооцінки Реана А. О. Попри це, ми першопочатково зосередили увагу лише на одному із аспектів – особистісному. Його ядром виступають професійно–важливі якості (ПВЯ), які, зокрема, можна віднайти у більшості психограм професії «журналіст». Щоправда, існує досить багато різних поглядів на те, які саме ПВЯ є найбільш важливими та основними.

Для того, щоб дати відповідь на це питання, була проведена процедура експертної оцінки. Підготовка до неї розпочалася із аналізу численних професіограм журналістів. Був сформований великий список ПВЯ, серед яких були досить близькі по суті, взаємозамінні властивості («здатність обробляти великі об'єми інформації» та «швидкість й оперативність у роботі»). Завдяки детальному аналізу всі вони були розділені на три групи: когнітивні, емоційно–комунікативні та практичні.

Таке структурування допомогло об'єднати близькі по смислу якості та, як результат, отримати загальний список, що включав 26 ПВЯ. Аби уникнути спрощеного сприймання цих якостей експертами, до кожної з них додавалося коротке пояснення на 5–10 слів, яке б розшифровувало, що саме було вкладено в те чи інше поняття.

Для прискорення процесу оцінки, ми

використали метод семантичного диференціалу: кожна з ПВЯ треба було оцінити від 1 (не є пріоритетною у роботі журналіста) до 5 (дуже важлива у професійній діяльності журналіста). Також експерти мали змогу додати до поданого списку й інші ПВЯ на власний розсуд.

В оцінці брали участь 10 експертів, обох статей (7 жінок, 3 чоловіків) зі стажем роботи у журналістиці від 4 до 27 років та науковим ступенем кандидата або доктора (філологічних або політичних) наук, усі – співробітники Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка проводилася у квітні 2019 року.

Після проведення експертної оцінки були отримані наступні результати. Усі експерти одностайно визнали такі ПВЯ найбільш значущими для журналіста: об'єктивність (середній показник 5 балів), вміння працювати з джерелами (4,9) та моральні якості (4,9). Дані якості отримали оцінку 4–5 балів від усіх експертів. Узгодженість в оцінках та максимальне середнє арифметичне наводять на думку, що саме ці ПВЯ є центральними для професії журналіста.

Більше того, експертами до загального списку були додані наступні ПВЯ: людяність, патріотизм та відповідальність перед суспільством. Фактично, ці характеристики відносяться до такого пункту нашого списку як «моральні якості (принциповість, честь, гід-

ність і т.д.)». Тим не менш, їх виокремлення експертами ще раз підкреслило зазначене на початку статті зауваження щодо того, що загальнолюдські цінності та моральні наративи поруч із ПВЯ є визначальними для діяльності журналіста.

Повертаючись до інших якостей, розглянемо й ті, які мають дещо нижчі середні значення (на рівні 4,8–4,5 балів) та вищі показники стандартного відхилення (тобто, їх оцінка була менш узгодженою у експертів). Серед них: критичне мислення, оперативність, професійні знання, філологічні здібності, спостережливість, ерудованість, комунікативна компетентність. Умовно, можемо об'єднати їх із попередньою групою та позначити як пріоритетні, за оцінками експертів, ПВЯ.

Натомість, найменш узгодженою виявилася оцінка таких ПВЯ як: винахідливість, адаптивність, неконфліктність, активність, розвинутість уваги, лідерські якості, хороша пам'ять, вміння привернути увагу аудиторії, самоконтроль та емоційна стійкість. Закономірно, якості цієї групи отримали найнижчі середні бали.

Таким чином, усі 26 ПВЯ, які були запропоновані можна умовно розділити на дві групи (див. табл.1.). Можемо припустити, що такий поділ не випадковий і ми маємо справу із двома групами, виділеними ще Карповим А. В.: абсолютні ПВЯ (перша група) – властивості, які необхідні для виконання діяльності на нормативному рівні (тобто базові

для конкретного виду діяльності ПВЯ) та відносні професійно-важливі якості (друга група) – ті, які дозволяють досягати наднормативних показників у діяльності (їх наявність також бажана, але не є вкрай необхідною, тобто вони, у певному сенсі – надлишкові) (Карпов,

2003).

Наступним кроком стала перевірка цих результатів статистичними методами, зокрема, ми використали кластерний аналіз (метод міжгрупових зв'язків) для групування змінних (тобто, шкал ПВЯ). Внаслідок цього нам вда-

Таблиця 1.

Середня оцінка всіх професійно-важливих якостей

		Середнє	Стд. відхилення
Група 1	Об'єктивність	5,0000	,00000
	Моральні якості	4,9000	,31623
	Вміння працювати з джерелами	4,9000	,31623
	Критичне мислення	4,8000	,63246
	Оперативність	4,6667	,70711
	Професійні знання	4,6000	,84327
	Філологічні здібності	4,6000	,96609
	Спостережливість	4,5556	,52705
	Ерудованість	4,5000	,70711
	Комунікативна компетентність	4,5000	,70711
Група 2	Аналітичне мислення	4,4000	,84327
	Стресостійкість	4,2222	1,09291
	Творчий підхід	4,2000	,78881
	Рефлексивність	4,2000	1,03280
	Вихованість	4,1000	,87560
	Наполегливість	4,1000	1,10050
	Самоконтроль	4,0000	1,15470
	Емоційна стійкість	4,0000	1,15470
	Адаптивність	3,8000	1,47573
	Хороша пам'ять	3,8000	1,22927
	Розвинута увага	3,7000	1,33749
	Винахідливість	3,6000	1,83787
	Неконфліктність	3,6000	1,34990
	Активність	3,4000	1,34990
	Вміння привернути увагу аудиторії	3,4000	1,17379
Лідерські якості	3,2000	1,22927	

лося виділити дві групи, які майже повністю співпадають із вищезазначеними у таблиці 1. Єдиною відмінністю є те, що такі ПВЯ як рефлексивність та аналітичне мислення ввійшли, в процесі кластеризації, до першої групи, а не другої, як це показано у таблиці. Таким чином, зважаючи на відносно невелике стандартне відхилення, ці якості можна віднести до групи абсолютних ПВЯ за Карповим А. В.

Чому стандартне відхилення настільки важливе у експертній оцінці? Річ у тому, що воно досить яскраво відображає міру узгодженості оцінок, проте крім цього показника існують також інші методи для ілюстрації однакості думок експертів.

Для відображення міри узгодженості думок експертів можна використати метод кuartилів (поділ усіх результатів на 4 групи за допомогою визначення трьох процентілей – 25, 50 та 75%, див. табл.2).

У таблиці 2 ми можемо побачити процентілі усіх змінних, що ввійшли до 1 групи. Наприклад, візьмемо першу якість – оперативність. Судячи з результатів, 25% оцінок експертів є меншими за 4,5 балів, тоді як решта – більші. Також, усі ПВЯ даної групи, крім од-

нієї (рефлексивності), вже на рівні 50% отримали максимальні оцінки.

Нагадаємо, що метод кuartилів працює наступним чином: усі результати ранжуються в ряд – від найменшого до найбільшого, після чого на цьому проміжку виділяються три точки (25, 50 та 75%). Якщо на точці 50% ми вже маємо справу із максимальним результатом, то, вочевидь, можна говорити, що половина (або навіть більше половини) експертів проявили однакості думок щодо оцінки даних ПВЯ.

Як бачимо, рефлексивність та аналітичне мислення, які першопочатково входили до другої групи, але згодом були включені до першої, досить сильно виділяються на фоні інших якостей, адже їх оцінювання є менш узгодженим. Власне, саме тому, даних середнього арифметичного та стандартного відхилення – недостатньо, а більш складні статистичні методи допомагають виявити приховані зв'язки між змінними.

Дійсно, після того як ми віднесли рефлексивність та аналітичне мислення до групи абсолютних ПВЯ стає зрозумілою їх роль у діяльності журналіста: вони допомагають

Таблиця 2.

Процентілі для першої групи (абсолютних професійно–важливих якостей)

	Оперативність	Робота з джерел	Філол. здібн	Критич. мисл	Обективність	Комунік. Компетент	Аналіт. Мисл.	Ерудованість	Проф. знання	Спостережлив.	Моральні якості	Рефлексивність	
Процентілі	25	4,5	5	4,75	5	5	4	3,75	4	4,5	4	5	3,75
	50	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4,5
	75	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

здійснювати самоаналіз, відшукувати проблеми та забезпечують підґрунтя для особистісного розвитку. Цікаво також те, що ці якості тісно пов'язані між собою та універсальні для багатьох професій.

ної оцінки за допомогою середнього арифметичного, стандартного відхилення, кластерного аналізу та процентілей, ми приходимо до висновку, що в будь-якому випадку перед нами постають дві групи ПВЯ, склад яких, фак-

Таблиця 3.

Процентілі для другої групи (відносних професійно–важливих якостей)

		Стресостійкість	Хороша пам'ять	Емоц. Стійкість	Самоконтроль	Наполегливість	Розвин. увага	Творчий підхід	Адаптивність	Увага аудиторії	Неконфліктність	Лідерські якості	Винахідливість	Активн.	Вихованість
Процентілі	25	3,50	3	3	3	3	2,75	3,75	2,75	2,75	2,75	2	1	2	3
	50	5	4	4,5	4,5	4,5	4	4	4,5	4	4	3,5	4,5	4	4
	75	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	4	5	4,25	5

Для порівняння, наводимо аналогічні процентілі ПВЯ другої групи (див. табл.3). Можемо побачити значно більший діапазон оцінок від мінімальних до максимальних, наприклад, для винахідливості.

Ще раз зазначимо, що чим менший розмах чисел у таблиці процентілей, тим більш однотайними є оцінки експертів. Таким чином, відносні ПВЯ мають ширший діапазон оцінок, який наближується до нормального розподілу: від мінімальних до максимальних. Якщо розподіл нормальний, то це говорить про те, що ряд експертів не вважають зазначені якості першочергово необхідними для журналіста, тому присвоюють їм мінімальні оцінки, тоді як інші, навпаки, оцінюють ці ПВЯ високо. В той же час, оцінки абсолютних ПВЯ не мають нормального розподілу, бо всі експерти однотайні у своїх поглядах щодо важливості даних якостей.

Отже, аналізуючи результати експерт-

тично, не змінюється не залежно від обраного методу. Наскільки коректним є визначення цих груп саме як абсолютних та відносних ПВЯ? Спробуємо обґрунтувати цю точку зору паралельно розглянувши розподіл когнітивних, емоційно-комунікативних та практичних ПВЯ по двом виділеним групам.

Пригадаємо смислове групування професійних якостей, виокремлених із психограм журналістів, яке ми здійснили при підготовці матеріалу для оцінювання. Тепер ми можемо прослідкувати, що у когорті абсолютних ПВЯ переважають когнітивні якості (об'єктивність, критичне мислення, ерудованість тощо), а у когорті відносних – практичні (винахідливість, адаптивність, вміння привернути увагу аудиторії, самоконтроль) та емоційно-комунікативні (лідерські якості, неконфліктність, емоційна стійкість).

Це може бути пов'язано, по-перше, з тим, що практичні та комунікативні навички

відшліфовуються у процесі професіоналізації та під час безпосередньої взаємодії з іншими представниками професійної спільноти, при досягненні майстерності, тоді як когнітивні, в ідеалі, формуються ще у процесі професійної підготовки (в інституті, університеті тощо), або навіть раніше (якщо ми говоримо про розвиток вищих психічних функцій). Така точка зору ще раз підтверджує наше припущення стосовно того, що ми, у результаті, виявили саме абсолютні та відносні ПВЯ. До того ж, найважливіші (так звані «ядерні») емоційно-комунікативні ПВЯ, як-от моральні якості, що детермінують ставлення людини до своєї професії, та комунікативна компетентність загалом ввійшли саме до першої групи, незважаючи на те, що інші комунікативні ПВЯ (~60%) знаходяться у другій групі. Те саме можна сказати і про практичні якості.

По-друге, виходячи з того, що ми зазначили вище, також є сенс говорити про ПВЯ освоєння (група з переважанням когнітивних якостей) та ПВЯ виконання діяльності (група із домінуванням практичних та емоційно-комунікативних якостей). Тим не менш, такий поділ є менш вдалим у нашому випадку, адже цілий ряд якостей мають входити в обидві групи (хороша пам'ять, критичне та аналітичне мислення тощо). Аналогічна ситуація стоєть і в інших класифікаціях ПВЯ, запропонованих Карповим А. В. Наприклад, ПВЯ, необхідні для якісної роботи, та ПВЯ продуктивності потрапили в одну групу (критичне мис-

лення та оперативність), а ПВЯ для нормальних та екстремальних умов, навпаки, в одну (творчий підхід до роботи та стресостійкість).

Проаналізувавши найрізноманітніші варіанти класифікації ПВЯ ми дійшли висновку, що розділення на абсолютні та відносні ПВЯ є найбільш прийнятним та ємким для пояснення та опису утворених, у результаті кластеризації, двох груп.

Повертаючись до нерівномірного розподілу когнітивних, емоційно-комунікативних та практичних якостей в отриманих групах, маємо зазначити ще один важливий момент. Даний поділ на три групи є досить умовним, тому деякі якості знаходяться на межі: наприклад, винахідливість однаково може бути віднесена як до когнітивних (пошук нових шляхів виконання завдань), так і до практичних (вміння вирішувати проблеми) ПВЯ.

Висновки. В даній статті ми розглянули феномен професійної самооцінки загалом та її особистісний аспект зокрема. Актуальні публікації на цю тематику містять ряд досліджень, які стосуються різних професійних спільнот, але не журналістів. При цьому, саме журналісти є тими, хто своєю діяльністю (детермінованою професійно-важливими якостями, моральними наративами та цінностями) сприяє формуванню суспільної думки. Саме тому розгляд ПВЯ представників даної професії є таким важливим.

У результаті експертної оцінки була виявлена група центральних ПВЯ журналіс-

та – об'єктивність, вміння працювати з джерелами та моральні якості, які доповнюються рядом інших компетенцій. Ці якості є пріоритетними для роботи журналіста та можуть бути названі вслід за Карповим А. В. абсолютними. Натомість, друга виокремлена група ПВЯ – це відносні ПВЯ, які забезпечують виконання роботи на наднормативному рівні.

У результаті, оцінка одностайності оцінок експертів дозволила нам виокремити дві групи ПВЯ та конкретизувати складові особистісного аспекту професійної самооцінки журналіста.

Перспективи подальших досліджень.

Наше дослідження стосувалося лише одного з двох аспектів професійної самооцінки, тому подальші перспективи очевидні: дослідити також операційно-діяльнісний аспект та створити ефективний інструмент для діагностики професійної самооцінки журналістів. Розпочату роботу можна продовжувати як у горизонтальному напрямі, досліджуючи інші складові самооцінки, так і у вертикальному – поглиблюючи розуміння особистісного аспекту через виокремлення у ньому додаткових груп ПВЯ та зв'язків між ними.

References :

Karpov, A. V. (2003) Poniatie professionalno vazhnykh kachestv deiatelnosti [The concept of professionally important qualities of activity]. *Psikhologiya truda*. [Labor Psychology]. М.:

Vladost-Press [in Russian].

Kulezneva, I. N. (2008). Dinamika razvitiia professionalnoi identichnosti studentov srednego spetsialnogo uchebnogo zavedeniia [Dynamics of development of professional identity of students of secondary specialized educational institutions] *Pedagogika – Pedagogy*, № 2 (55). – pp. 32–38 [in Russian].

Odintsova, V. M., Dibrova, L. V. (2013). Profesiina samoosinka yak element struktury profesiinoi "I-kontseptsii" [Professional self-assessment as an element of the structure of the professional "I-concept"] *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ser.: Psykholohichni nauky - Scientific Bulletin of the Kherson State University. Ser: Psychological Sciences. Vyp. 1.* – pp. 78-82 [in Ukrainian].

Povarenkov, Iu. P. (2014). Psikhologicheskaia kharakteristika professionalnoi identichnosti subieekta truda [Psychological characteristics of the professional identity of the subject of labor]. *Vestnik Kostromskogo gosudarstvennogo universiteta. Serii: Pedagogika. Psikhologiya. Sotsiokinetika – Bulletin of the Kostroma State University. Series: Pedagogy. Psychology. Sociokinetics*, №3. pp. 9-16 [in Russian].

Povarenkov, Iu. P. (1999). Formirovanie professionalnoi identichnosti (na materiale deiatelnosti uchitelia) [Formation of professional identity (on the material of the teacher's activity)]. *Iaroslavskii pedagogicheskii vestnik – Yaroslavl Pedagogical Gazette*, №1-2. – pp. 79-85 [in Russian].

Potapchuk, L. V. (2013). Psikhologichni analiz tsinnisnikh iakostei osobistosti maibutnikh zhurnalistiv [Psychological analysis of the value characteristics of the personality of future journalists]. *Aktualni problemi psikhologii. – Current problems of psychology*, Vol. 10. – №23. – S. 518-527 [in Ukrainian].

Rean, A. A. (2014). *Psikhologiya lichnosti. Sotsializatsiya, povedenie, obshchenie* [Psychology of personality. Socialization, behavior, communication]. SPb.: Praim – Evroznak. [in Russian].

Rikel, A. M. (2011). Professionalnaia Ia-kontsepsiia i professionalnaia identichnost v strukture samosoznaniia lichnosti. Chast 2 [Professional self-concept and professional identity in the structure of self-identity. Part 2]. *Psikhologicheskie issledovaniia: elektron. nauch. zhurn. – Psychological Studies: Electron. scientific journals*. N 3(17). URL: <http://psystudy.ru/index.php/num/2011n2-16/457-rikel16.html> (дата звернення: 23.05.2019) [in Russian].

Taraskina, T. V. (2005). Professionalnoe samosoznanie kak osnova professionalizma prakticheskogo psikhologa [Professional self-consciousness as the basis of the professionalism of a practical psychologist] *PhD's thesis*. Moskva. [in Russian].

Shibutani, T. (2003). Ia-kontsepsiia i chuvstvo sobstvennogo dostoinstva. Samosoznanie i zashchitnye mekhanizmy lichnosti [I-concept and self-esteem. Self-awareness and protective mechanisms of personality]. Samara: «Bakhrakh». [in Russian].

Iqbal, H. M., Bibi, F., Gul, A. (2016). Adaptation and Validation of Aricak's Professional Self-Esteem Scale for Use in the Pakistani Context. Online Submission, *The European Journal of Social and Behavioural Sciences*, v16, p.2055-2066 [in English].

Khezerlou, E. (2017). Professional self-esteem as a predictor of teacher burnout across Iranian and Turkish EFL teachers. *Iranian Journal of Language Teaching Research*, v5, n1; p.113-130 [in English].

Bakhvalova Alina

PhD student in Psychology, Faculty of Psychology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv (Ukraine)

EXPERT ASSESSMENT OF JOURNALISTS' PROFESSIONALLY IMPORTANT QUALITIES

ABSTRACT

The article discusses the personal aspect of journalists' professional self-esteem, which includes professionally important qualities (PIQ) or core personal competencies. We used the structure of professional self-appraisal that was proposed by a famous scientist Rean A.A. He pointed two main aspects of professional self-appraisal: the personal aspect and the operational –activity one.

The topic of journalists' professional self-esteem is important, because journalists determine public views by their work. At the same time journalists' professional work is determined by their core personal competencies and moral values. However, journalists' PIQ have not studied yet, as we have revealed after analyzing a lot of scientific articles (there are only articles about journalists' creativity or values, but not about professional self-appraisal especially based on A.A. Rean's theory).

Thus, expert assessment of main journalists' PIQ, previously selected from the corresponding professionograms and psychograms, was performed. The assessment was designed in the form of semantic differential, where every quality

could be assessed from 1 up to 5. As experts, we invited scientists from the Institute of Journalism of National Taras Shevchenko University of Kyiv with their professional experience from 4 to 27 years.

The results were analyzed with different statistical methods including clustering. We identified two groups of PIQ, which, in fact, is the same two groups as were identified by Karpov: absolute and relative PIQ. The first group consists of properties that are necessary to perform activities at the normative level (the basic PIQ for a particular type of activity). The second group, or relative PIQ, allows achieving outstanding results in the professional work. Thereby, according to the performed expert assessment, the following journalists' qualities were included into the group of absolute PIQ: moral qualities, objectivity, ability to work with sources, critical thinking, efficiency, professional knowledge, philological skills and etc. Also, the following qualities are the relative PIQ: ingenuity, adaptability, correctness, activity, good attention, leadership qualities, good memory, stress resistance and etc.

Key words: professional self-esteem, professional self-appraisal, personal aspect of self-esteem, professional qualities, moral qualities, journalism.

Бахвалова Алина

Аспирант кафедри общей психології, факультета психології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ (Україна)

ЭКСПЕРТНАЯ ОЦЕНКА ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ВАЖНЫХ КАЧЕСТВ ЖУРНАЛИСТОВ

Аннотация. Статья посвящена личностному аспекту профессиональной самооценки журналистов, который включает в себя профессионально важные качества (ПВК), т.е. основные профессиональные компетенции. В качестве теоретической основы была использована структура профессиональной самооценки, разработанная известным ученым Реаном А. А. Он выделил два основных аспекта профессиональной самооценки: личностный аспект и оперативно-деятельностный аспект.

Проблема изучения профессиональной самооценки журналистов актуальна, поскольку журналисты влияют, своей работой, на формирование общественного мнения. В то же время профессиональная деятельность журналистов определяется их личностными качествами, нравственностью, ценностями. Тем не менее, ПВК журналистов еще не были изучены должным образом, как выяснилось после анализа большого количества научных статей (обнаружились только статьи о творческом потенциале или ценностях журналистов, но изучение профессиональной самооценки, в

особенность по структуре Реана А. А. – не проводилось).

Таким образом, нами была проведена экспертная оценка основных ПВК журналистов, которые ранее были отобраны из профессиограмм и психограмм. Оценка проводилась в форме семантического дифференциала, где каждое качество можно было оценить от 1 до 5. В качестве экспертов были приглашены сотрудники Института журналистики Киевского национального университета имени Тараса Шевченко с профессиональным стажем от 4 до 27 лет.

Результаты были проанализированы с использованием различных статистических методов, включая кластерный анализ. В итоге было выделено две группы ПВК, которые, по сути, тождественны двум группам, описанным Карповым А.В.: абсолютные и относительные ПВК. Первая группа включает качества, которые необходимы для выполнения действий на нормативном уровне (базовые ПВК для определенного вида деятельности). Качества второй группы, или относительные ПВК, позволяют добиться выдающихся результатов в профессиональной деятельности.

Таким образом, в нашей экспертной оценке мы обнаружили, что следующие качества относятся к абсолютным ПВК: объективность, умение работать с источниками, моральные качества, критическое мышление, эффективность, профессиональные знания, филологические способности и т.д. А к отно-

сительным ПВК могут быть отнесены: изобретательность, адаптивность, не конфликтность, активность, развитое внимание, лидерские качества, хорошая память, стрессоустойчивость и т. д.

Ключевые слова: профессиональная самооценка, личностный аспект профессиональной самооценки, профессионально-важные качества, нравственные качества, журналистика, журналисты.

Дата отримання статті: 15.05.2019

Дата рекомендації до друку: 23.05.2019

Дата оприлюднення: 05.06.2019